

Liturgie voor de Bidstond voor gewas en arbeid
10 maart 2010 in de Boomgaardkerk te Heerjansdam

VOORBEREIDING

Aanvangslied: Psalm 65:1,5 en 6
Stilgebed
Bemoediging en groet
Drempelgebed
Lied: Gezang 465:1,2 en 4
Wetslezing: Colossenzen 3:12-17
Lied: Ev.Lb.377:1,2 en 3

Gebed om verlichting met de Heilige Geest

DIENST VAN HET WOORD

Schriftlezing: Colossenzen 3:22-4:2
Lied: Ev.Lb.396:1,2 en 3
Preek
Lied: Gezang 448:1,3 en 4

DIENST VAN DE GEBEDEN EN GAVEN

Dankgebed, voorbeden, stil gebed, onze Vader.
Inzameling van de gaven
Slotlied Gezang 427:1,3 en 5
Zegen, gezongen amen Gezang 456:3.

Schriftlezing: Kolossenzen 3:22-4:2

22. Slaven, gehoorzaam uw aardse meester in alles, niet met uiterlijk vertoon om bij de mensen in de gunst te komen, maar oprecht en met ontzag voor de Heer.
 23. Wat u ook doet, doe het van harte, alsof het voor de Heer is en niet voor de mensen,
 24. want u weet dat u van de Heer een erfenis als beloning zult ontvangen – uw meester is Christus!
 25. Maar iedereen die onrecht doet zal daarvoor boeten, en daarbij wordt geen onderscheid gemaakt.
-
1. Meesters, geef uw slaven waar ze recht op hebben en wat redelijk is, want u weet dat ook u een meester hebt, in de hemel.
 2. Blijf bidden en blijf daarbij waakzaam en dankbaar.

Wat u ook doet, doe het van harte, alsof het voor de Heer is en niet voor de mensen, want u weet dat u van de Heer een erfenis als beloning zult ontvangen – uw meester is Christus!

Gemeente van onze Here Jezus Christus, we hebben vandaag een tekst gelezen over slaven en meesters. Ik wilde weleens weten hoe lang het nou geduurd heeft voordat de slavernij in Nederland is afgeschaft. Want eeuwen lang is de slavernij een wettig en sociaal geaccepteerde instelling geweest. Ik kwam er achter dat pas in 1863 er kanonnen op fort Zeelandia in Suriname werden afgeschoten om de bevrijding van de ongeveer 350.000 mensen die daar nog in slavernij leefden te vieren. Maar de slaven moesten na hun vrijheid nog wel 10 jaar op de plantages werken. Op de Antillen waren het er minder, er kwamen daar maar 12000 slaven vrij. En niet de slaven, maar de slavenhandelaars kregen driehonderd gulden per vrijgemaakte slaaf en werden zo beloond voor hun medewerking.

In Nederlands Oost-Indië is de slavernij formeel in 1860 afgeschaft. In het jaar 1635 kwam de slavernij op gang door de West-Indische Compagnie, hoewel de slavernij in Nederland al honderden jaren daarvoor was afgeschaft. Nederland heeft ongeveer 550.000 slaven verscheept, waarvan er zo'n 90.000 onderweg in de ruimen van de schepen gestorven zijn. Pas in 1814 tekende Koning Willem 1 een verdrag dat de handel in slaven verbood. Maar het zou zoals gezegd nog jaren duren voordat de laatste slaaf in Nederlandse kolonies ook feitelijk vrij was.

Kunt u zich daar een voorstelling meer van maken dat onze voorouders daar kennelijk geen enkel probleem in zagen? Althans zo lijkt het. Veel heeft zich ook onttrokken aan de ogen van de gemiddelde Nederlander, want slaven werden immers niet naar Nederland verhandeld, maar vanuit Afrika naar de Antillen en Suriname. Onder de meeste erbarmelijke omstandigheden hebben deze mensen moeten werken en zijn ze afgebeeld, onvoorstelbaar vanuit het gezichtspunt gezien van christelijke naties als Groot-Brittannië en Nederland.

Het is een blinde vlek voor veel onrecht. Onrecht dat ook nog eens gedekt leek door teksten uit de bijbel waarin de slavernij niet openlijk werd veroordeeld en juist gezegd werd dat slaven hun meesters gehoorzaam moesten zijn. Op welke vreselijke manier is er niet dikwijls met dergelijke teksten omgesprongen?

Je hoeft nog maar 100 jaar terug te gaan, of misschien nog korter geleden, om te zien wat de verhoudingen toen waren. Als boerenknecht had je niks te vertellen bij een herenboer. Met de pet in je hand en met gebogen hoofd ging je die paar gulden ophalen om dat grote gezin van je te onderhouden en elke tegenspraak werd niet geduld. Maar hetzelfde gebeurde in de fabrieken en op andere plekken. Je moest je plaats weten en het gezag dat boven je gesteld was aanvaarden, ook al werden er soms heel onredelijke eisen gesteld en moesten mensen zich afbeulen om een klein beetje inkomen te verwerven.

Hoe anders is dat allemaal in korte tijd geworden in onze moderne samenleving, althans hier in het westen, want op veel plekken in de wereld bestaat nog slavernij. Denk alleen maar aan de vrouwenhandel en aan kinderarbeid in tal van landen. Kleine kinderen die als slaafjes volle dagen moeten werken en niet aan scholing toekomen. Bittere ellende.

Gelukkig is ons denken over arbeid en de waardering van arbeid enorm veranderd. Knechten zijn medewerkers of werknemers geworden. Hun inspraak in bedrijven is wettelijk geregeld in ondernemingsraden, beloning is geregeld in CAO's en veel rechten van de werkende mens zijn nu ook bij wet geregeld. Vanuit de werknemer gezien leven we nu hier in een paradijs, vergeleken bij wat er in tal van andere landen nog steeds helemaal scheef zit. Waar uitbuiting van werknemers of van kleine boeren door grootgrondbezitters de gewoonste zaak van de wereld is.

Maar is de andere kant van het verhaal niet ook dat veel bedrijven en ondernemers geplaagd worden door de enorme regeldruk van de overheid en soms nauwelijks kunnen opconcurreren tegen bedrijven uit het buitenland, die niets met al deze regels te maken hebben. Jonge ondernemers, boeren tuinders, hoeveel moeten er niet stoppen vanwege oneerlijke concurrentie of prijzen die veel te laag zijn? Hoeveel bedrijven zijn er niet geruimd onder de veehouders en er is geen vangnet. Je zoekt het maar uit.

Maar terug naar het verhaal van de slavernij. Op deze bidstond voor gewas en arbeid hebben we gelezen uit de Kolossenzenbrief. Paulus heeft het daar over slaven die gehoorzaam moeten zijn aan hun aardse meesters. Hij heeft het echt niet over *werknemers*, maar over *slaven*. Sommigen nemen het Paulus kwalijk dat hij daar niet meer aan gedaan heeft, maar je kunt niet zomaar onze moderne maatstaven aan Paulus opleggen. Hij was net als de andere apostelen een kind van zijn tijd. Ook Jezus zelf heeft het instituut van de slavernij als zondanig niet veroordeeld. Wat beiden, Jezus en Paulus wel hebben gedaan is dit instituut ondermijnen door te wijzen op hoe je als mensen met elkaar om dient te gaan in respect en liefde voor elkaar als schepsel van God. Want immers een slaaf en een heer zijn beiden schepselen van God en van God afhankelijk.

Uit de Grieks-Romeinse wereld van Paulus dagen weten we dat slaven doorgaans redelijk behandeld werden, hoewel er ook gruwelijke dingen bekend zijn. Vaak viel iemand door schulden in slavernij. Het Oude Testament veroordeeld sterk het roven van slaven en kende ook bescherming voor gevluchte slaven. Maar het Nieuwe Testament gaat met Paulus toch wel weer een stap verder.

We weten dat er in Paulus dagen zowel slaven als meesters christen werden. We kennen allemaal het verhaal van die weggelopen slaaf Onesimus. Paulus had hem opgevangen en een brief aan Filemon, zijn meester geschreven. Een hartelijke brief waarin Paulus een beroep doet op Filemons liefde en trouw in het geloof.

Onesimus was gelovig geworden en Paulus vraagt Filemon deze weggelopen slaaf niet meer als een slaaf, maar als een geliefde broeder te ontvangen. En als hij hem benadeeld had dan zou Paulus dat vergoeden. Paulus heeft getracht waar mogelijk toch verandering te brengen in de onderlinge verhoudingen tussen slaven en hun meesters. En hij deed dat door beiden, zowel de slaaf als de meester te wijzen op dat er een beider meester is, namelijk de Here, Jezus Christus.

De gehoorzaamheid van de slaaf kwam in een heel ander daglicht te staan door wat Paulus hierover zei. Slaven moesten hun aardse meester gehoorzamen in alles, niet met uiterlijk vertoon om bij de mensen in de gunst te komen, maar oprecht en met ontzag voor de Heer. Maar dan komt die belangrijke zin. Wat u ook doet, doe het van harte, alsof het voor de Heer is en niet voor de mensen.

Paulus zegt hier feitelijk zoets als: doe je werk zo, met zulk een trouw en ijver alsof je voor de Here werkt en niet voor mensen en doe het van harte, niet zuchtend. Dat was voor die dagen een heel nieuw arbeidsethos. Bij alles wat je doet of onderneemt moet je steeds de Here in gedachten houden. Je levensstijl zou zo moeten zijn dat je beseft: Ik doe het alsof ik voor Hem bezig ben.

Geldt dat nou vandaag ook nog? Ik denk als basisprincipe dat dit nog steeds geldt, wat je ook doet. Wij leven namelijk niet voor onszelf en we sterven niet voor onszelf. We zijn te allen tijde van de Here. Hij is onze Meester. En elke arbeid, betaald of onbetaald mag in dat licht komen te staan, dus feitelijk alles wat je doet aan arbeid aan inspanning. Elke prestatie die je levert mag in het licht komen te staan van de verheerlijking van je Heer en Heiland, jouw Meester.

Dat betekent dat je al je werk en het maakt niet uit in wiens opdracht je dat ook doet, dat je al je werk doet in eenvoud, in oprechtheid in eerlijkheid en trouw aan degene die jouw het werk heeft verschaft.

Dat je je werk doet met toewijding en liefde. En uiteindelijk zul je daar een beloning voor ontvangen, een erfenis van de Heer, uw Meester is immers Christus. Wat Paulus die slaven van weleer en ons voorhoudt is dit, dat al onze gewone dagelijkse arbeid in het licht mag komen te staan van de eeuwigheid. Niets van wat wij hier op aarde verrichten is tevergeefs als we het doen uit liefde voor de Heer. Er wacht ons een erfenis als beloning, het eeuwige leven.

Tegelijk geldt ook andersom dat als je als onrecht doet je daarvoor zult moeten boeten, zelfs als je aardse baas het niet merkt dat je dingen ontvreemd of als je hem benadeeld. En dan zal daarbij geen onderscheid worden gemaakt, want God oordeelt zonder aanzien van de persoon. Christen zijn is geen vrijbrief voor onrechtmatig handelen. Een is uw Meester dus ook in die dingen.

Aan de andere kant worden meesters opgeroepen slaven te geven waar ze recht op hebben en wat redelijk is. Je moet je medewerkers op een eerlijke en faire manier behandelen zoals je ook zelf behandeld zou willen worden als jij in die positie zat. Het gaat om een eerlijke beloning en een redelijke werkeis die bij die beloning past. Want zegt Paulus, ook jullie hebben een meester in de hemel aan wie jullie net zo goed verantwoording moeten afleggen.

Een is onze werkelijke Meester en Heer, Hij staat boven allen, boven slaven en heren. Meesters en knechten. Werkgevers en werknemers. In die driehoeksverhouding worden wij als christenen gezet. Wat u ook doet, betaalde of onbetaalde arbeid, doe het van harte alsof het voor de Here is en niet voor mensen. En niemand onder ons is zonder arbeid, ook al ben je allang met pensioen en geniet je van je AOW. Er is altijd arbeid te doen, voor onze kinderen, kleinkinderen, voor iemand in je naast omgeving die de naaste voor je is. Hoe klein en onbetekenend die arbeid ook mag lijken, voor de Heer is elke arbeid, die je als het ware voor Hem doet, en dat doe je als je je werk doet met liefde, van eeuwigheids waarde.

Blijf daarom bidden zegt Paulus, maar blijf ook waakzaam en dankbaar. Die drieslag. We bidden vandaag voor onze arbeid, dat al onze inspanning mag gebeuren in het licht van onze liefde tot onze echte Meester en Here, Jezus Christus. We worden in dat licht opgeroepen waakzaam te zijn, want zijn dag nadert. Zalig als de Heer van het huis zijn slaven zo bezig ziet alsof Hij vandaag nog terug komt. In waakzaamheid dat je levenshuis op orde is. Blijf bidden en wees waakzaam, maar ook wees dankbaar. De dankbaarheid in het leven van een christen kan niet ontbreken. Er is zoveel om voor te danken iedere dag weer. We moeten het niet vergeten, de dankbaarheid. Steeds bidden, waakzaam zijn en dankbaarheid tonen.

Wat u ook doet, doe het van harte, alsof het is voor de Heer en niet voor mensen. Doe alles wat u zegt of doet in de naam van de Here Jezus, God de Vader dankende door Hem. Amen.